

14-BOB. YeR XUSUSIDAGI NIZOLARNI HAL ETISH HAMDA YeR TO‘FRISIDAGI QONUN HUJJATLARINI BUZGANLIK UChUN JAVOBGARLIK

89-modda. Yer xususidagi nizolarni hal etish

Yuridik va jismoniy shaxslar o‘rtasidagi yer xususidagi nizolar sud tomonidan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda hal etiladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik prosessual kodeksi, O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiy prosessual kodeksi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2006 yil 3 fevraldagi 3-sonli «Yer kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to‘g‘risida»gi qarori, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2011 yil 20 iyuldagi 5-sonli «Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo‘llanilishi to‘g‘risida»gi qarori 3-bandining birinchi xatboshisi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2009 yil 10 apreldagi 7-sonli «Sud hujjatlarini bajarishdan bo‘yin tovlash va ularning ijro etilishiga to‘sqinlik qilish uchun jinoiy javobgarlikka doir qonunlarni qo‘llashning ayrim masalalari to‘g‘risida»gi qarorining 6-bandi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi Plenumlarining 2006 yil 22 dekabrda 13/150-sonli «Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta‘minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida»gi Qo‘shma qarorining 18-bandi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2004 yil 24 sentyabrdagi 14-sonli «Yakka tartibda qurilgan uyga bo‘lgan mulk huquqi bilan bog‘liq nizolar bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida»gi qarorining 3 — 5, 8, 9, 20, 24, 25-bandlari, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2001 yil 14 sentyabrdagi 22-sonli «Uy-joy nizolari bo‘yicha sud amaliyoti haqida»gi qarori 2-bandining birinchi,

sakkizinchi xatboshilari, 8, 24-bandlari, O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 1999 yil 24 sentyabrdagi 16-sonli «Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to'g'risida»gi qarorining 17-bandi, O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 1997 yil 2 maydagi 3-sonli «Xususiy lashtirilgan turar joylarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf qilish bilan bog'liq ishlar bo'yicha sud amaliyoti haqida»gi qarorining 5-bandi, O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 1996 yil 20 dekabrdagi 36-sonli «Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlar va boshqa huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlar bo'yicha sud amaliyoti haqida»gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 2011 yil 1 dekabrdagi 234-sonli «Mulk ijarasi shartnomasiga oid fuqarolik qonun hujjatlari normalarini iqtisodiy sudlar tomonidan qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida»gi qarorining 18-bandi, O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 2010 yil 19 noyabrdagi 220-sonli «Mulk huquqini tan olishga oid ishlarni ko'rishda iqtisodiy sudlar tomonidan qonun hujjatlari qo'llanilishining ayrim masalalari to'g'risida»gi qarorining 12.2 – 12.3, 14-bandlari.

90-modda. Yer to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik

Yer egalari, yerdan foydalanuvchilar va ijarachilar tomonidan amalga oshirilgan yer uchastkalari oldi-sotdisi, ularni hadya qilish, garovga qo'yish (yer uchastkasiga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish huquqini, shu jumladan kim oshdi savdosi asosida olingan shunday huquqni, shuningdek yer uchastkasini ijaraga olish huquqini garovga qo'yish bundan mustasno), yer uchastkalarini o'zboshimchalik bilan ayirboshlash haqiqiy emas deb hisoblanadi. Bunday bitimlarni amalga oshirishda aybdor shaxslar qonunga binoan javobgar bo'ladilar.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining [114-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining [60-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2004 yil 24 sentyabrdagi 14-sonli «Yakka tartibda qurilgan uyga bo‘lgan mulk huquqi bilan bog‘liq nizolar bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida»gi qarorining [20-bandi](#).

Quyidagi holatlarda ham aybdor shaxslar qonunda belgilangan tartibda javobgar bo‘ladilar:

yerlardan belgilangan maqsadda foydalanmaganlikda;

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi 65-moddasi [birinchi qismi](#).

yer uchastkalarini o‘zboshimchalik bilan egallab olganlikda;

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining [60-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [229^l-moddasi](#).

qishloq xo‘jaligi yerlarini va boshqa yerlarni yaroqsiz holga keltirganlikda, ularni kimyoviy va radioaktiv moddalar, ishlab chiqarish chiqindilari va oqova suvlar bilan ifloslantirganlikda;

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining [193-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [197-moddasi](#).

yerlarning holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan ob‘yektlarni joylashtirganlikda, qurganlikda, loyihalashtirganlikda, foydalanishga topshirganlikda;

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [193-moddasi](#).

yerlardan foydalanishning tabiatni muhofaza qilishga oid talablarini bajarmaganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [197-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [65-moddasi](#).

vaqtincha egallab turilgan yerlarni qaytarish muddatini buzganlikda yoki yerlarni belgilangan maqsadda foydalanishga yaroqli holatga keltirishga oid majburiyatlarni bajarmaganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [67-moddasi](#).

yer egalari, yerdan foydalanuvchilar, ijarachilarga va mulkdorlarga qarashli yer uchastkalarining marza belgilarini yo'q qilganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [69-moddasi](#).

davlat yer kadastr ma'lumotlarini buzib ko'rsatganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [68-moddasi](#).

o'zboshimchalik bilan pichan o'rganlikda va chorva mollar boqqanlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [77-moddasi](#).

yovvoyi o'tlar va zararkunandalarga qarshi kurash choralarini ko'rmaganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining [107-moddasi](#).

yerlardan xo'jasizlarcha foydalanganlikda, yerlarning holatini yaxshilash hamda tuproqni suv va shamol eroziyasidan va tuproq holatining yomonlashuviga olib keladigan boshqa jarayonlardan saqlash majburiyatlarini bajarmaganlikda;

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi 65-moddasining birinchi — uchinchi qismlari.

yer uchastkalari berish to'g'risidagi arizalarni ko'rib chiqishning belgilangan muddatlari va tartibini buzganlikda.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 66-moddasi.

sug'oriladigan yerlarni o'zboshimchalik bilan egallab olishga yo'l qo'ymaslik bo'yicha choralar ko'rmaganlikda.

(90-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 28 avgustdagi O'RQ-558-sonli Qonuniga asosan o'n to'rtinchi xatboshi bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 29.08.2019 y., 03/19/558/3662-son)

91-modda. O'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarni qaytarish

O'zboshimchalik bilan egallab olingan yer uchastkalari ularga g'ayriqonuniy ravishda egalik qilingan va foydalanilgan vaqtda qilingan sarf-xarajatlar qoplanmagan tarzda tegishlilikiga ko'ra qaytariladi.

Yer uchastkalarini foydalanish uchun yaroqli holatga keltirish, shu jumladan undagi imoratlarni buzish yer uchastkalarini o'zboshimchalik bilan egallab olgan shaxslar hisobidan amalga oshiriladi.

O'zboshimchalik bilan egallab olingan yer uchastkasini yer egasiga, yerdan foydalanuvchiga, yer uchastkasi ijarachisiga yoki mulkdoriga qaytarish tegishli tuman, shahar, viloyat

hokimining qaroriga binoan yoki sudning hal qiluv qaroriga ko'ra amalga oshiriladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2006 yil 3 fevraldagi 3-sonli «Yer kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to'g'risida»gi qarorining [18-bandi](#), O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining 2009 yil 10 apreldagi 7-sonli «Sud hujjatlarini bajarishdan bo'yin tovlash va ularning ijro etilishiga to'sqinlik qilish uchun jinoiy javobgarlikka doir qonunlarni qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida»gi qarorining [6-bandi](#).

(O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1998 y., 5-6-son, 82-modda; 2003 y., 9-10-son, 149-modda; O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004 y., 25-son, 287-modda, 51-son, 514-modda; 2007 y., 52-son, 533-modda; 2009 y., 3-son, 9-modda, 52-son, 555-modda; 2011 y., 1-2-son, 1-modda; 2014 y., 4-son, 45-modda, 36-son, 452-modda; 2015 y., 33-son, 439-modda; 2017 y., 37-son, 978-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.01.2018 y., 03/18/456/0512-son; 19.04.2018 y., 03/18/476/1087-son; 25.07.2018 y., 03/18/487/1569-son; 21.12.2018 y., 03/18/506/2356-son; 09.01.2019 y., 03/19/512/2435-son; 05.03.2019 y., 03/19/526/2701-son, 05.04.2019 y., 03/19/533/2885-son, 29.08.2019 y., 03/19/558/3662-son, 15.11.2019 y., 03/19/584/4025-son; 30.09.2020 y., 03/20/639/1342-son)